

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.959.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

zhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Liubliana, sredo 18. septembra 1940

Cena posamezni številki din 1⁵⁰

Kvišku glave!

Pod tem naslovom je objavil zagrebški »Trgovački vjesnik« članek, ki je sicer napisan v prvi vrsti za hrvatske razmere, ki pa ima svojo veljavnost za vse pokrajine naše države. Zato tudi članek objavljamo v celoti. Glasi se:

V naravi človeka je, da išče krivca za svoje nadloge izven sebe, navadno tam, kjer ga ni. Tako se je tudi sedaj začelo veliko kričanje proti trgovskemu stanu, ki da je kriv draginje in pomanjkanja blaga. Razumljiva je nezadovoljnost, ki jo povzročata te dve več ko neugodni okoliščini, vseeno pa ne moremo razumeti načina, kakor se vodi borba proti dozdnevni krivcu teh neugodnosti — proti trgovskemu stanu. Vsako zlo ima svoj razlog, tako tudi draginja in pomanjkanje blaga. Čim večje pa je zlo, tem manjša je moč preudarnosti onih, ki trpe zaradi tega zla. V tem bi morda mogli najti razlog najnovejšemu pojavu, da se za trgovce, in sicer kar počez za ves stan — uporabljajo izrazi kakor špekulanti, uničevalci gozdov, navijalci cen, »plačkaš« in izkoriščevalci. Trgovci je kriv, če ni danes blaga, ker ga je skrill! Trgovci je kriv draginje, ker je nenasiten in grablježljivi! Sicer pa nekdo mora biti kriv za vse, kar se dogaja okoli nas in zakaj ne bi bil kriv trgovec? Kakor hitro se s prstom pokaže na krivca, pa čeprav v resnici ni kriv, takoj je občinstvo hvaležno, da more na nekom iztresti svojo jezo. Pri tem nekateri nič ne moti, da vale vso krivdo za vse zlo na trgovski stan tudi proti svojemu boljšemu pričanju in čeprav vedo, da ni krivec tisti, na katerega kažejo s prstom, temveč da je krivda za vse nadloge izven naše moči, v kaotičnih razmerah po vsem svetu, ki so morale zagrabiti tudi našo državo.

O tem smo že dosti govorili in zato hočemo trgovce samo opozoriti na težo in resnost položaja, v katerega je začel trgovski stan, čeprav ni niti kriv niti dolžan. Težki časi so nastopili za trgovski stan, ki je dnevno izpostavljen vedno večjim izkušnjam, vedno večjemu ponižanju in žalitvam ter obrekovanju. Vse to doživlja danes stan, ki je bil od nekdanj nosilec in iniciator vsakega napredka in ki je podpiral vsa pozitivna prizadevanja in vseh poljih človeške delavnosti.

Težki so časi in nikakor še ne moremo videti njih konca. Eno pa vendarle moremo — in to je, da kot ugledni, ponosen in svoje odgovornosti se zavedajoč stan sprejmemo vse te krivice hladno, mirno in z dostojanstvom poklica, ki se zaveda svoje vrednosti ter s ponosom ljudi, ki so svoje pošteno življenje in delo vedno postavili v službo interesov zajednice. Ne vemo, kdaj bo teh nadlog konec, vemo pa, da jih enkrat bo konec in da nam bodo zasijali lepši dnevi. Dotodaj pa ni treba kloniti z duhom, temveč možato prenesti vse neugodnosti in žrtve. S poštenim in pravilnim delom, s katerim se je naš trgovski stan vedno odlikoval, bomo prebrdili tudi sedanje težke čase.

Kvišku glave! S čistim obrazom in s ponosom svojega ugleda se zavedajočega stanu zavrnimo z odločnostjo vse, kar danes ulica

meče na ves stan zaradi morebitne krivde osamljenih posameznikov. V vsaki družbi so posamezniki, ki se pregreše proti zakonu. To se more zgoditi tudi v naših vrstah, vendar pa so to osamljeni poedinci, zaradi katerih ne more biti kriv ves stan. Če se je našel kak tak posameznik, ki se je pregrešil proti zakonu, naj tudi občuti zakonske posledice, vendar pa zaradi tega

ne sme biti nikomur dovoljeno, da te posamezne primere generalizira in da zaradi njih žali in obrekuje ves stan, ki se tudi sam izjavlja proti delu takšnih zablodelih posameznikov.

Trgovski stan se je kot organizirana celota vedno boril ter odločno nastopal proti onim, ki so s svojim delom kršili tradicije njegovega častnega in poštenega dela. Tako postopa tudi sedaj in

zato odklanja vsa ponižanja in vse žalitve, ki jih nekateri vale na trgovski stan samo zato, ker mora nekdo biti kriv.

Trgovci, glave kvišku! Čuvajte svetle tradicije trgovskega stanu in to bo najbolj možat in tudi najbolj učinkovit odgovor na vse žalitve in na vsa ponižanja, katerim je danes izpostavljen trgovski stan.

Kvišku glave!

od 450—550.000 „ . . . 25%,
od 550—650.000 „ . . . 30%,
in nad 650.000 din . . . 35%.

Ta prispevek se mora plačati v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga.

Obremenjena so torej predvsem velika podjetja, ta pa v prav znatni meri, kar gotovo ne bo zmanjšalo že dosedaj močnega bega industrije iz Hrvatske. Na zagrebški občini računajo, da bo ta prispevek dal okoli 6 milijonov, kar bo zadostovalo za prehrano revnejšega prebivalstva.

Druga davščina je občinski prispevek na potrošnjo v gostinskih obratih. Ta prispevek morajo pobirati lastniki gostinskih obratov, ki bodo v ta namen dobili posebne plačilne liste.

Ta davščina nikakor ni majhna ter bodo morali plačevati gostje v gostinskih obratih od vse potrošnje po 10. uri:

v lokalih z godbo ali prireditvami 20% od potrošenega zneska,
v vseh lokalih, ki so odprti čez policijsko uro 15%,
v vseh drugih lokalih pa 10%.

Ta primeroma zelo visoki prispevek bo seveda nedvomno zelo zmanjšal dotok gostov po 10. uri in zato se ni čuditi, če gostilničarji temu prispevku silno ugovarjajo. Na posebnem sestanku, ki je bil sklican zaradi te davščine, so gostilničarji naglašali, da ne bi nasprotovali temu, če bi moral vsak gost plačati en dinar za mestne reveže, da pa je nova davščina previsoka. Zato so sklenili, da bodo odpovedali vsem svojim nameščenjem in vsem glasbam ter da bodo zaprli svoje lokale isti dan, ko bo nova doklada stopila v veljavo.

Na ta sklep gostilničarjev in kavarnarjev pa je odgovorila zagrebška policija s sporočilom, da nikakor ne bo dopustila, da bi se socialna akcija mestne občine kakor koli motila. Policija bo smatrala vsak tak poskus za motitev javnega reda in mira ter bo vse krivce poslala na prisilno delo in bivanje, brez ozira na zakonske ukrepe, ki jih bo storila občina kot obrtna oblast. Kako bodo reagirali zagrebški gostilničarji in kavarnarji na to grožnjo policije, še ni znano.

Iz vsega tega pa sledi nauk, kako nevarne posledice nastajajo, če se tako važni ukrepi izdajajo brez sodelovanja prizadetih. Če bo občina vztrajala pri svojem sklepu, bo dobila v lastnikih zagrebških gostinskih lokalov tako močne nasprotnike, da bo nastalo zelo neprijetno stanje, ki ga bo občina mogla likvidirati le s kompromisom. Ta kompromis bi mogla doseči že prej, če bi pravočasno iskala sodelovanje s prizadetimi. Toda pri nas in tudi v banovini Hrvatski je tako, da mora najprej priti slaba izkušnja, potem pride šele spoznanje. Prednosti sodelovanja se vedno spoznavajo preporno.

Nove cene za izvoz jaje v Nemčijo

Nemčija nam je odobrila nove cene za jajca. Za kategorijo jaje »C« bo plačevala Nemčija po 14⁵⁰ din. Pogoji je, da naši izvozniki dobavljajo 60% jaje »G-1«, 40% pa »G-2«. Pri dobavah s 70% jaje »G-1« se plača 14⁵⁰ din več za zajob.

V Italiji se dosežejo sedaj nekoliko višje cene, in sicer 690 lir za kategorijo 53/54.

Spremembe v mednarodnem lesnem gospodarstvu

Vpliv priključitve severne Transilvanije k Madžarski

Po romunski statistiki iz 1. 1938. znaša površina Madžarski odstopljene Transilvanije 43.691 km² ali 7.574.522 katastralnih johov. Od tega odpade na gozdove 2.753.263 katastralnih johov ali 36,3% vse površine. Ti gozdovi niso enako razdeljeni po vsej Transilvaniji, temveč so kraji, kjer je 77,3% gozdne površine, kakor n. pr. v županiji Campulung. V veliki županiji Haromszek je 609.032 johov gozda ali 56,8% vse površine. Tudi še nekatere druge županije so predvsem gozdne pokrajine.

Lesno bogastvo stare Romunije je bilo prav za prav v gozdovih Sedmograške in Bukovine. Z izgubo Sedmograške je izgubila Romunija značaj gozdne dežele. Romunija je s tem prenehala biti lesna izvozna država. Sedmograška je na leto proizvedla 1. 1939. drv za 50 milijonov šv. frankov.

Približno polovica sedmograških gozdov pripada sedaj Madžarski. V severni Sedmograški, ki je prišla pod Madžarsko, je bilo v vsem 672 industrijskih podjetij, od teh 205 lesne industrije. Od 33.000 industrijskih delavcev je bilo zaposlenih v lesni industriji 14.000. Vrednost vse industrijske proizvodnje v severni Sedmograški je znašala 120 milijonov pengov, od česar je odpadlo na lesno industrijo 25 milijonov pengov.

Ze s priključitvijo Podkarpatske Rusije se je položaj Madžarske glede lesa znatno zboljšal, vendar pa je morala še nadalje uvažati drva. Ravno iz Jugoslavije je uvažala mnogo drv. Sedaj pa bo Madžarska po mnenju strokovnjakov rešena vseh skrbi zaradi drv ter bo mogla drva celo izvažati. Namesto dobrega kupca bomo imeli odšel v Madžarski konkurenta. Strokovnjaki so nadalje mnenja, da bo Madžarska ustanovila sedaj tudi nove papirnice.

Madžarska je bila dosedaj zelo važen kupec našega lesa. Statistike o našem lesnem izvozu so stalno govorile, da je Madžarska za Italijo, Nemčijo ter nekaterimi čezmorskimi državami naš najboljši odjemalec lesa. Sedaj moramo biti pripravljene na to, da bomo izgubili velik del madžarskega lesnega trga. To bo tem bolj občutno, ker so nam zaradi vojne čezmorska tržišča zaprta.

Na drugi strani je seveda treba dostaviti, da smo izgubili tudi močnega konkurenta, ki smo ga imeli dosedaj v Romuniji. Vprašanje pa je, na katerih trgih bomo mogli prevzeti mesto Romunije. Ni še mogoče reči, kako se bo vse razvilo, vendar pa je verjetno, da bodo Nemčija, Italija in Grčija del

svojega prejšnjega lesnega uvoza iz Romunije nadomestile z uvozom iz naše države. Pri tem pa ostaja še odprto vprašanje, na katerih trgih bo mogla nam konkurirati Madžarska. Naše lesno gospodarstvo mora zato pazljivo opazovati nadaljnji razvoj na mednarodnem lesnem trgu. Ne dvomimo, da bodo naši lesni izvozniki storili tudi svojo dolžnost, seveda pa je potrebno, da bodo imeli za seboj vso možno državno podporo.

Ni pa to edina izprememba, ki jo je na lesnem trgu povzročila vojna. Že v eni prejšnjih številkih smo opozorili na popolnoma spremenjene razmere na skandinavskem lesnem trgu. Ker so skandinavske države odrezane od velikih lesnih trgov v Angliji, Nizozemski in Belgiji, morejo izvažati les le v Nemčijo. Ker so na nemški trg navezane, je Nemčija v srečnem položaju, da more diktirati cene. Dejansko je Nemčija tudi že znatno znižala cene skandinavskega lesu. Posledica tega se bo občutila tudi pri nas ter moramo računati s tem, da bo Nemčija v bodoče pri nas kupovala manj lesa ko prej in da bodo tudi cene za les padle. Ker smo izgubili tudi angleški trg, moramo sedaj gledati na to, da si pridobimo nove trge. Poskusi, da bi izvažali več lesa v Španijo in Južno Ameriko, se dosedaj še niso posrečili. Bati se je, da sploh ne smemo računati z večjo prodajo lesa v čezmorske kraje, dokler traja sedanja vojna.

Zato bi morali povečati potrošnjo na domačem trgu. A tudi tu ni posebno velikega upanja na zboljšanje razmer. Pred kratkim je bila objavljena vest, da je Šipad moral ustaviti svoje obratovanje, ker zavisi njegova proizvodnja od tega, koliko lesa more izvoziti.

Ker pa se je ustavil čezmorski lesni izvoz, se je moralo skrečiti tudi obratovanje v podjetjih Šipada. Zaradi delavstva, da ne bi bilo to brez zaslужka, se je sicer kasneje zopet obnovilo obratovanje, vendar pa je jasno, da samo iz socialno političnih razlogov ne more Šipad obratovati. Te finančne sile nikakor nima.

Edina možnost za večjo potrošnjo lesa na domačem trgu bi bila, če bi se res razpisalo veliko notranje posojilo za javna dela in investicije. Pri teh delih bo vsekakor potrebna velika količina lesa. Vesti o tem posojilu se sicer že precej konkretizirajo, vendar pa bo poteklo še precej časa, preden se bo pokazal vpliv posojila na lesnem trgu.

Končno je treba opozoriti še na neko dejstvo, da more namreč pasti tudi naš izvoz v Italijo zaradi italijanske lesne avtarkije. Pogodovna dela v Italiji se izvajajo v velikem obsegu. Na drugi strani se skuša spraviti v sklad potrošnja lesa s proizvodnjo. Tudi izkoriščanju gozdov v kolonijah posvečajo Italijani veliko pozornost. Nadalje so začeli pridobivati Italijani celulozo tudi iz drugih snovi in so mogli tako svojo proizvodnjo celuloze silno povečati. L. 1934. je znašala še vsa italijanska proizvodnja celuloze samo 82.000 ton, l. 1938. pa že 400.000 ton. To celulozo uporabljajo Italijani tudi za izdelavo umetne svile, katere so izvozili l. 1931. za 417, l. 1938. pa že za 878 milijonov lir. Samo s tem izvozom more Italija rekompenzirati ves svoj lesni uvoz.

Morda bi bilo umestno, da bi tudi naše tekstilne tvornice mislile na proizvajanje umetne svile in da bi pri tem uporabljale tudi celulozo.

Zagrebške težave

Gostilničarji proti občinskemu prispevku na potrošnjo

Čeprav ima banovina Hrvatska vso avtonomijo, vendar ni glede aprovizacije prebivalstva nič na boljšem ko druge pokrajine. Kadar velja bela moka 9 din, tudi drugače biti ne more, ker nikjer v Jugoslaviji ne zaslužijo ljudje toliko, da bi mogli plačevati takšno ceno. V vseh mestih Jugoslavije je zato prehrana revnejših slojev zelo ogrožena in zato je tudi nezadovoljstvo prebivalstva v naraščanju. Občine so zato prisiljene, da mislijo na preskrbo revnejšega prebivalstva.

Zagrebška občina je v ta namen

avedla dve davščini, ki pa jih menda ni presrečno izbrala, ker je vsaj proti eni davščini nastal silen odpor. Uvedla je namreč enkratni socialni prispevek, ki ga morajo plačati vsi davčni zavezanici, če presega njih čisti dohodek, ki ga je določila davčna uprava, 70.000 din. Višina tega enkratnega prispevka je določena takole:

pri dohodkih:	od	do	„	„	„	„
	od 70—90.000	din	.	3	%	
	od 90—150.000	„	.	5	%	
	od 150—250.000	„	.	10	%	
	od 250—350.000	„	.	15	%	
	od 350—450.000	„	.	20	%	

Aprovizacijske akcije

V časopisih je bila te dni objavljena cela vrsta vesti o ukrepih, ki jih pripravljajo vlada in samouprave za rešitev vedno bolj perečega aprovizacijskega vprašanja. V prvi vrsti je treba tu omeniti izjavo ministrskega predsednika Dragiša Cvetkovića po sobotni konferenci pri banu dravske banovine. Dejal je, da ne gre le za zagotovitev zadostne količine živil, temveč tudi za nadzorstvo nad njih cenami. Vsem upravnim organom je dal navodilo, da odločno nastopijo proti vsaki špekulaciji z živilom in proti vsakemu umetnemu zviševanju cen. V ta namen so bili izdani celo drastični ukrepi ter bodo internacije s prisilnim delom običajne kazni za špekulante. Najstrože se bodo nadzirali upravni organi, da svoje dolžnosti ne bodo jemali prelahko. Tako bo prehrana ne samo zagotovljena, temveč tudi po znosnih cenah.

Glede brezposelnosti delavcev v industrijskih podjetjih je dejal predsednik vlade, da bo vlada sklenila potrebne ukrepe, ki bodo zagotovili vsem delavcem stalno delo brez ozira na storitvenost podjetij.

Javna dela pa, ki se bodo v kratkem začela, bodo popravila vse tiste motnje, ki so jih mednarodne razmere povzročile tudi naši domači delavnosti.

Banovina bo dobila pooblastilo, da najame 100 milijonov dinarjev kredita za nakup živil.

Do konca novembra mora biti v Sloveniji zgrajenih pet skladišč za žito. Štiri se že grade.

Pripravlja se uredba o šestmilijardnem notranjem posojilu, od katerega bi se letos porabili dve milijardi din. Gradbeni dela v Sloveniji se bodo določila v sporazumu z bansko upravo in bivšim gradbenim ministrom dr. Krenom.

»Slovenec« je napovedal tudi racioniranje potrošnje, kar bi pomenilo uvedbo kart za moko, kruh, krompir (kje se bo ta dobil?), fižol, olje, mast, meso, mleko, riž, sladkor in petrolej.

Baje se nameravajo pri izvozu pobirati tudi posebni prispevki, če bi bile izvozne cene višje od maksimiranih. Ti prispevki bi šli v poseben aprovizacijski sklad.

Na seji Prizada je bilo sklenjeno, da dobi Slovenija poleg uvoznice za 900 vagonov žita še uvoznice za uvoz 1000 vagonov.

Beležimo te vesti le kot kronisti.

Preskrba dravske banovine z žitom in moko

»Prizad« je odobril za dravsko banovino kontingent 1000 vagonov žita in moko, da bi se za dobo intenzivnejšega prometa moglo prebivalstvo Slovenije v zadostni meri oskrbeti s krušno moko. Priporočila se zato vsem trgovcem, trgovskim mlinom in drugim ustanovam, da nemudoma kupijo za svoje potrebe v okviru tega kontingenta žito oz. moko. Opozoriti morajo pri tem svoje dobavitelje, da zaprosijo »Prizad« za odobritev izvoza kupljenega blaga v dravsko banovino.

Carinska meja med rajhom in protektoratom bo odpravljena

Nemški poročevalski urad objavlja, da je nemška vlada sklenila, da se Češko-Moravska tudi dejansko vključi s 1. oktobrom v nemško carinsko ozemlje. Jugoslovanski zainteresirani krogi se zato opozarjajo, da je bilo na zasedanju Jugoslovansko-nemškega stalnega gospodarskega odbora maja meseca urejeno tudi vprašanje naših trgovinskih odnosov s Češko-Moravsko, ko bo ta priključena v nemško carinsko ozemlje. Sporazum o carinskih ugodnostih in določenih preferencialih je bil

podpisan 23. maja, carinske spremembe pa so bile objavljene julija meseca v »Službenih novinah«.

Novi sladkor pride v kratkem v promet

Sladkorne tovarne delajo s polno paro in pričakuje se, da pride novi sladkor v promet že 20. septembra. Čeprav je bilo manj zem-

lje posejane s sladkorno repo, je vendar letošnji donos dober in se misli, da bo zadostoval za naše potrebe. Tudi kakovost je zaradi ugodnega vremena zadnje dneve zadovoljiva. Stari sladkor je večinoma že popolnoma potrošen ter se je zadnje dni opazilo že pomanjkanje sladkorja, zlasti za časa vkuhanja sadja za zimo.

Nočni promet z motornimi vozili bo deloma omejen

Vprašanje omejitve prometa z motornimi vozili bo rešeno na ta način, da se bodo prepovedale vožnje z motornimi vozili od sobote zvečer do nedelje zjutraj. Ta omejitev pa bo le prehodna, ker ne izvira iz pomanjkanja tekočih goriv, temveč je nastala zaradi pomanjkanja pnevmatik.

Beseda o špekulaciji

Imamo uredbo, po kateri se morejo špekulanti pošiljati v najbolj zapuščene vasi ne le na prisilno bivanje, temveč tudi na prisilno delo. Zakaj se v takšne od Boga zapuščene kraje — kakor pravijo ljudje — pošiljajo špekulanti na prisilno bivanje, je razumljivo. Na vsak konfort navajeni špekulanti naj občutijo pomanjkanje tudi najmanjšega udobja. Posebno pozimi bo ta kazen za razvajene ljudi občutna. Manj pa razumemo, zakaj se v take kraje pošiljajo ljudje tudi na prisilno delo. Ali ni v teh vaseh celo za domače ljudi pre malo dela? Saj drugače ti kraji sploh ne bi bili tako zapuščeni. Dvomimo, da bi se to prisilno delo našlo, a tudi če bi se našlo, bi najbrže kaznovani špekulanti to delo opravljali tako slabo, da bi več veljali nadzorniki nad delom ko vse delo špekulantov.

Je pa verjetno, da se sploh ne sme prisilno delo špekulantov vzeti tako dobesedno, ker je v tej kazni poudarek predvsem na moralnem učinku. Prisilno bivanje, še bolj pa prisilno delo, naj prestraši špekulante. Namen kazni je torej vzgojen in zato hvalevreden. Težava bi bila le v tem, če bi bilo obsojenih špekulantov veliko in če bi zapuščen gorski kraj dobil nakrat kakih 20 ali 30 špekulantov kot prisilne prebivalce. V tem primeru bi najbrže kazen izgubila dosti na svoji vrednosti, ker bi ti špekulanti hipoma dvignili življenjsko raven prebivalcev kraja. Špekulanti so brez izjeme bogati ljudje in najbolj zapuščeni kraji bi postali hipoma turistični kraji. Prisilno bivanje špekulantov bi v tem primeru postalo kar turistična pridobitev.

Ta pripomba nikakor ni neupravičena, ker je najbrže v naši državi, a tudi v banovini Hrvatski, špekulantov precej več, kakor pa jih je doslej bilo poslanih na prisilno delo in bivanje. Seveda pa vse zavisi od tega, katere ljudi smatramo za špekulante. Če gledamo dosedanje obsodbe, so špekulanti predvsem oni, ki imajo prevelike zaloge moke. Logično bi zato bilo, da bi bilo poslanih na prisilno bivanje in delo največ špekulantov iz žitorodnih krajev. Kajti vsi vemo, da v žitorodnih krajih ljudje pri najbolj polnih zalogah sploh niso hoteli prodajati žita in koruze, dokler niso dosegli sedanjih dobrih cen. Te cene so danes seveda dovoljene in zato tudi niso špekulativne. Nam pa se zdi, da bi te cene hitro padle, če bi se tudi špekulantom v žitorodnih krajih zaplenile zaloge in če bi se tudi te špekulante brez izjeme poslalo na prisilno bivanje v Liko, tako mnogo žita bi bilo nakrat na trgu.

Sonce je vir zdravja, moči in lepote!

Slabo vreme onemogoča sončenje na prostem. — Prezaposlenost vam ne dovoli potovanja na morje ali v planine! **Obsevajte se doma z našo patentirano ultravijoletno obsevalko**

»ORIGINAL RUB«
Stane samo din 1200— in je najcenejša obsevalna naprava te vrste. Za ta denar imate doma stalno sonce in zdravje, veselje in moč, ugodno občutje in nove življenjske sile.

Potemnitev kože že po par obsevanjih!

Dobavljata:
JUGOPATENT, Ljubljana, Dvořakova ulica 8.

Sploh se mora človek pri vsem tem premišljevanju vprašati, kdo pa je prav za prav špekulant, ki naj se pošlje na pobiljševalno bivanje v kak zapuščen kraj. V Ljubljani in tudi v Mariboru je n. pr. velik križ s krompirjem. Magistrata sta določila ceno za krompir, po tej ceni pa kmetje ne prodajajo krompirja, ker hočejo doseči višjo ceno. Seveda ti kmetje na višjo ceno krompirja ne špekulirajo, oni zahtevajo tako visoko ceno le zato, ker so se podražili predmeti, ki jih kmet kupuje. Da to drži, potrjuje tudi Narodna banka, ko ugotavlja, da so se rastlinski proizvodi podražili v enem letu za mnogo čez 100%, industrijski izdelki pa niti za 50. Torej tisti, ki noče dati krompirja na trg, tudi ni noben špekulant. Kakor se

Zahteva po minimalnih mezdah v vsej državi

Savez tekstilne industrije banovine Hrvatske je na svoji plenarni skupščini sklenil, da pošlje banski upravi v Zagrebu predstavko z naslednjimi zahtevami:

1. Zaradi odloka banske oblasti, s katerim so bile določene nove minimalne mezde v tekstilni industriji banovine, izgube tekstilna podjetja v banovini Hrvatski konkurenčno sposobnost proti podjetjem v ostalem delu države. Zato zahtevajo od banske uprave nujne ukrepe pri odločujočih činiteljih v Beogradu, da se izenačijo mezde v tekstilni industriji v vsej državi.

2. Minimalna mezda 4 din za uro naj velja samo za mesto Zagreb, za vsa ostala mesta v banovini pa naj velja minimalna mezda 3'50 din za uro.

3. Zniža naj se draginjska doklada za julij od 35% na višino, ki bo znosna za industrijska podjetja ter da se na isti način regulira tudi višina te doklade za mesec avgust. Po dosedanjih predpisih naj bi namreč bila draginjska doklada za avgust še višja ko 35%.

Slovenski industrialci so vedno zahtevali, da se minimalne mezde izenačijo v vsej državi. Sedaj začenja to njih stališče prodirati tudi drugod. Upajmo, da bo to stališče tudi prodrlo.

K tem zahtevam hrvatskih industrialcev po enotnih mezdah pripominja »Industrijski kurir« med drugim naslednje:

vidi, je špekulant zelo relativen pojem, ki še dolgo ne bo natančno definiran.

Ali pa je to sploh potrebno? Zadoluje, če se odpravijo le nekateri špekulanti, vseh pač ni mogoče, ker jih je preveč. Pa tudi niso vsi špekulanti enako škodljivi. Tako imamo n. pr. tudi v politiki, literaturi, umetnosti itd. mnogo špekulantov, toda ti nikdar ne škodujejo, ker ti imajo na vse zadnje samo dobre namene. Poleg tega pa tudi danes ni nikakega nezadovoljstva ljudstva zaradi teh špekulantov.

In to je glavno! Kajti boj proti špekulantom nima samo tega namena, da odpravi špekulante, temveč da tudi pomiri ljudstvo, da to spozna, kako vse skrbi za njegov blagor.

Nižjim mezdam na jugovzhodu se pripisuje prevelik pomen. Tako mislijo nekateri, da so nizke mezde tudi glavni razlog selitve industrije na jug. To pa ni res. Nižje mezde v neki pokrajini ne izvirajo direktno iz zemljepisnega položaja pokrajine, temveč so rezultanta cele vrste činiteljev, ki so vsi več ali manj v zvezi z občinim gospodarskim nivojem tega kraja. Čim bolj je neka pokrajina gospodarsko zaostala ter zato narodni dohodek te pokrajine manjši, toliko nižje so tudi mezde. Istočasno pa je v tej pokrajini tudi nižji življenjski standard in vse, kar je s tem v zvezi. Ljudje so manj priučeni industrijskemu delu, njih delovni učinek je mnogo slabši. Zato je pri mnogih industrialcih že prodrlo spoznanje, da zavisi višina mezde od učinkovitosti dela. Industrije, ki plačujejo slabše svoje delavce, imajo od njih dela tudi manj ko industrije, ki plačujejo dobro. Zato morejo v kraje z nizkimi mezdami emigrirati samo industrije, katerih delo ni komplicirano in ki ne potrebujejo izučnih delovnih sil. Celotno v podjetjih, v katerih je racionalizacija izvedena najbolj popolno, kjer gre vse po delovnem traku, traja zelo dolgo, dokler se delavec z vasi priuči skoraj čisto mehničnemu delu toliko, da je njegovo delo vsaj do neke mere enakovredno delu starih fabričnih delavcev.

Politične vesti

Kralj Boris je podpisal ukaz o sklicanju sobranja na izredno zasedanje 20. septembra. Sobranje bo sklepalo o bolgarsko-romunskem sporazumu glede odstopa Južne Dobruže.

Italijanski listi strastno napadajo grške liste, ker da pišejo čisto v angleškem smislu. Ti napadi kažejo, da napetost med Grčijo in Italijo še ni popustila.

Vodja Romunije gen. Antonescu je odredil, da se romunska vojska reorganizira in popolnoma modernizira.

Avstralski radio je objavil vest, da je Hitler prišel v glavni stan nemške vojske v severni Franciji, da osebno odredi začetek napada na Anglijo.

Churchill je imel v spodnji zbornici govor, v katerem je najprej dejal, da so se angleške čete iz Solluma umaknile in da se sedaj vodijo v puščavi hude borbe med motoriziranimi oddelki.

Glede nemško-britanskih borb je dejal Churchill, da je treba pričakovati sovražno invazijo v Angliji, ker Nemci še naprej zbirajo čete ob severni obali. Z nočnimi napadi pa so Angleži napravili Nemcem mnogo škode. Nato je govoril o letalskih bojih in slavil zmago angleških letalcev v nedeljo. Napadi na London imajo zlasti ta namen, demoralizirati prebivalstvo. Napadi na kraljevo dvojico so to le bolj zblížale narodu. V prvi polovici septembra je bilo v Londonu ubitih nekaj nad 2000, ranjenih pa 8000 ljudi. Vojaških oseb je bilo ubitih samo 250. Churchill je nadalje izjavil, da se angleška vojska proizvodnja povečala. Pričakovati moramo še hujše letalske napade, a treba je vzdržati. Po Churchillovem govoru je bila tajna seja, na kateri je Churchill poročal o ukrepih proti nemškimi letalskim napadom.

Italijanske čete so zavzele mesto Sollum, ki so ga angleške čete izpraznile. Italijansko poročilo pravi, da so italijanske čete uničile 50 angleških oklopnih avtomobilov. Italijanske čete so prodrle tudi že južneje od Solluma. Italijanski li-

sti pišejo, da je zavzetje Solluma velik vojaški uspeh, ker je šla čez Sollum prva angleška utrjena črta.

Italijanska ofenziva proti Egiptu se nadaljuje in so italijanske čete zasedle mesto Sidi Barani, 60 milj vzhodno od libijske meje.

Italijanski listi poudarjajo, da ne pomeni vdor italijanskih čet na egiptsko ozemlje nobeno sovražno dejanje proti egiptskemu narodu. Italija hoče doseči samo to, da ne bo služil Egipt za izhodišče angleških napadov proti italijanski kolonialni posesti.

O rezultatu velikih letalskih bojev nad Anglijo zadnje nedelje, poročajo Nemci, da so sestrelili 71 angleških aparatov, 20 nemških pa se ni vrnilo, Angleži pa poročajo, da so sestrelili 185 nemških letal, izgubili pa samo 25.

Nemci poročajo, da je bila noč od ponedeljka na torek za London najstrašnejša noč, ker so nemška letala neprestano bombardirala London. Nemci poročajo nadalje, da je zlasti trpel industrijski del mesta.

Nad Rokavskim prelivom je bil vihar, navzlic temu pa so se nemški bombni napadi nadaljevali. Zaradi viharja so se morali nemški čolni in druga prevozna sredstva za čete ob vsem Rokavskem prelivu pregrupirati.

Dva dni že ni bilo nad Berlinom angleških letalcev, trde Nemci. Angleži priznavajo samo za noč od ponedeljka na torek, da niso bili nad Berlinom, ker je bilo vreme tako viharno, da je bilo čisto izključeno z bombami zadeti cilje. Na slepo da pa Angleži bomb niso hoteli metati.

Državni maršal Göring, ki osebno vodi nemške napade na Anglijo, je v nedeljo zvečer osebno poletel nad Anglijo, da vidi škodo, ki so jo povzročila nemška letala. Maršala sta spremljala samo dva vojna aviona.

V Washingtonu je bila konferenca med ameriškim zun. ministrom Hullom, angleškim veleposlanikom ter avstralskim poslanikom. Kakor poročajo listi, so na konferenci razpravljali o sklenitvi podobne obrambne zveze med USA in Avstralijo, kakor je bila sklenjena med Združenimi državami in Kanado.

Predsednik Roosevelt je podpisal zakon o splošni vojaški obveznosti, ki je stopil s tem v veljavo. Na ta način je dobila Amerika 16,5 milijona vojaških obveznikov v starosti od 21 do 35 let. Prvi novi obvezniki bodo vpoklicani 1. novembra. Prvi kontingent bo štel 75.000 moških, drugi 100.000 in tretji 125.000. 1. januarja 1941. bo pod orožjem že 400.000, do spomladi pa 900.000 moških.

Republikanski kandidat Wilky je imel volilni govor, v katerem je med drugim očital, da je Roosevelt okrepil avtoritarne države na škodo demokratičnim. Velj Britanija se je že osvobodila najtežjih posledic velike svetovne gospodarske krize, ko je prav tedaj začel Roosevelt ofenzivo proti našemu gospodarskemu redu. Rooseveltova krivda je nadalje v tem, da je torpediral svetovno valutno in gospodarsko konferenco v Londonu. S tem se je napravila velika škoda gospodarskemu delu zapadnih velesil. Wilky je nadalje očital Rooseveltu, da je omogočil monokongresno konferenco 1. 1938. Nadalje je dejal Wilky, da nima Roosevelt nobenega jasnega cilja in da je s svojo politiko prej oslabil kakor pa okreplil zapadne velesile. Na koncu svojega govora je dejal, da republikanci sicer nikakor niso ravnodušni do dogodkov v svetu, vendar pa mislijo, da se morajo Amerikanci skrbeti v prvi vrsti za lastno varnost.

V Sovjetski Rusiji sta bila vpoklicana dva vojaška letnika. Agencija Tass pravi, da je bil vpoklican potreben, da bo ruski narod pripravljen na vse morebitnosti. »Pravda« pravi, da je bil ta ukrep vlade dobro premišljen ter da je v popolnem skladu z današnjo mednarodno situacijo.

Predsednik siamske vlade je izjavil, da so že v teku pogajanja za vrnitev siamskih pokrajin, ki so bile svoječasnno dodeljene francoski Indokini. Dokler se to ozemlje Siamu ne vrne, ne bo ratificirana pogodba o nenapadanju, ki je bila sklenjena med Francijo in Siamom.

Leon Blum je bil aretiran in prepeljan v grad Chazeron pri Rioumu, kjer so zaprti tudi Dalandier, Reynaud in Gamelin.

Belgijska vlada v emigraciji, ki je bivala v nezasedeni Franciji, je likvidirala in ministrski predsednik Pietri je odvezal vse ministre njihovih priseg.

Pri parlamentarnih volitvah na Švedskem so dosegli velik uspeh soc. demokrati. Pridobili so 22 mandatov, da bodo sedaj imeli 134 mandatov proti 86 mandatov vseh drugih strank. Desničarji so izgubili 2 mandata, ljudska stranka 4, agrarci 8, švedski socialisti 6, da so sedaj brez mandata, in komunisti 2 mandata.

Denarstvo

Sprememba zakona o Narodni banki

V »Službenih novinah« je bila objavljena uredba o spremembi zakona o Narodni banki. Uredba določa med drugim.

Dividenda delničarjev sme znašati največ 8%, delež države se uporabi za odpis prejšnjih predjemov.

Izvršni odbor banke tvori guverner, 2 podguvernerja in 3 člani upravnega sveta.

Guverner in oba podguvernerja se imenujejo (a morejo se tudi odstaviti) s kraljevim ukazom na predlog fin. ministra in v sporazumu s predsednikom vlade.

Upravni odbor NB sestavljajo: guverner kot predsednik, 2 podguvernerja in 22 svetnikov, ki se imenujejo za dobo 6 let s kr. ukazom in na predlog fin. ministra v sporazumu s predsednikom vlade. 12 članov mora biti iz Beograda, 11 članov morajo biti delničarji NB.

Za časa članstva v upravnem odboru NB ne smejo biti člani odbora v nobeni drugi banki. Največ pet članov sme biti iz vrst uradništva.

Nadzorni odbor ima 7 članov, od katerih voli 4 zbor delničarjev NB, ostali pa se imenujejo na način kakor člani upravnega odbora.

Vsakih 10 delnic daje pravico na obnem zboru do 1 glasu.

Mandati sedanjih članov upravnega odbora trajajo do imenovanja novih članov.

Spremenila so se tudi pravila NB v smislu gornjih sprememb.

Pomanjkanje nemških klirinških mark

Na našem trgu se opaža že nekaj časa veliko pomanjkanje klirinških mark ter se more dnevno povpraševanje po markah kriti le v višini od 3 do 5%. To pomanjkanje je nastalo predvsem zaradi našega povečanega uvoza nekaterih nemških predmetov, na drugi strani pa se naš izvoz še ni začel v onem obsegu ko druga leta. Zato se je povpraševanje po klirinških markah povečalo. To povpraševanje se je po mnenju in navdabah pristojnih ljudi pri Narodni banki v zadnjem času še okrepilo, ko so prišle v javnost vesti, da hočejo Nemci zvišati tečaj nemške klirinške marke na 1782 din. Uvozniki so zato pohiteli, da čim prej pokrijejo svoje obveznosti, dokler ne bo tečaj zvišan. To je tretji vzrok za pomanjkanje klirinških mark.

Iz vseh teh razlogov pa je nastal odklop Narodne banke, da se ustavljajo plačila v naprej v Nemčijo ter da se je uvedel za nemške marke isti režim kakor za svobodne devize.

Zaradi pomanjkanja nemških klirinških mark se je zlasti naglasila potreba, da se omogoči nabava mark vsaj onim našim podjetjem, ki delajo v vojaške namene, da bi mogla v redu v Nemčiji nabaviti potrebno blago, ker bi pri nerednem plačevanju nemškim dobaviteljem nastala nevarnost, da bi ti ustavili dobave. Pri Narodni banki pa so na ta opozorila odgovorili, da nemški dobavitelji itak dobro poznajo sedanje stanje jugoslovansko-nemškega plačilnega prometa in da zato ne bodo ustavili svojih dobav. Na drugi strani pa morejo naši uvozniki, tako se je reklo pri Narodni banki, itak dobiti potrebne marke po tečaju 1782 din. Vendar pa bo Narodna banka, tako se zatrjuje, šla kolikor le mogoče našim uvoznikom na roko pri doznačevanju nemških klirinških mark. Nekoliko se bo stanje izboljšalo, če se bo doseglo, da se deloma prenešajo klirinške marke z računa »C«, ki so rezervirane samo za določene namene (kompenzacijske posle), na račun »B«.

Dr. Anton Urbanc, odvetnik:

Zasebno zavarovalstvo v Švici

Rast švicarskega zavarovalnega gospodarstva je mogočna in mora na vsakega, ki to lepo, vsestransko in solidno zgrajeno stavbo približe ogleduje, napraviti mogočen vtis. Švicarsko zavarovalstvo je doseglo od konca 19. stoletja čudovit razmah kakor sploh vse zavarovalstvo.

Pogoji za ta lepi in organični razvoj so bili podani v značaju švicarskega naroda, pa četudi šteje Švica le nekaj čez 4.000.000 prebivalcev. Zelo je pripomogla k temu razmahu tudi stalnost švicarske valute in sploh zemljepisni položaj Švice kot prehodne države med jugom in severom, vzhodom in zahodom. Narod je štedljiv, nakopičil je velike materialne gospodarske vrednote, ki zahtevajo solidno zavarovalstvo.

Da pregledamo malo поблиže številke udejstvovanja švicarskega naroda v tej važi gospodarski panogi!

V letu 1938. se je plačevalo za vsakega Švicarja v privatnem zavarovanju 105 šv. fr. (4.187.000 prebivalcev), kar predstavlja danes upoštevajo tudi manjšo notranjo kupno moč švicarskega franka proti dinarju vsaj 1000 din v našem denarju, kar je gotovo imponirajoča številka. V naši kraljevini se je plačevalo v istem letu za vsakega prebivalca le 20 din. Razmerje je tedaj 1:50. Švicar plačuje za različna zasebna zavarovanja na leto 50krat več nego Jugoslovani!

Iz te primerjave se vidi, kake razvojne možnosti in izglede ima še zavarovalstvo v naši kraljevini, pa četudi bo plačeval v prihodnjih desetletjih vsak Jugoslovane povprečno le 100 din; bruto premije se bodo zvišale v naši kraljevini od sedanjih 300 milijonov (l. 1938) na 1500 milijonov. Pot do tega bo seveda še dolga in težavna. To pa le mimogrede! Švica velja na svetu kot najbolj zavarovana država (meistversichertes Land). Švicarska država je pa ustvarila tudi pravne in stvarne pogoje za ta vsem svetu občudovani mogočni razmah zasebnega zavarovalstva. Z zveznim zakonom iz leta 1885. je bil uzakonjen materialni nadzor nad privatnimi zavarovalnimi podjetji, ki služi še danes za vzor drugim državam. Leta 1908. je bil izdan moderni zakon o zavarovalni pogodbi, prvi te vrste v Evropi, izdelan po načrtu Roellyja. Švicarska zakonodaja pa ni ostala samo pri teh dveh temeljnih zavarovalnih zakonih, marveč je šla naprej. Zvezni zakon iz leta 1919. je predpisal kavcije za zavarovalne družbe; nadaljnji zvezni zakon iz leta 1930. predvideva nova, še daleko-sežnejša jamstva, ki jih morajo dati zavarovalne družbe, ki poslujejo v življenjski panogi.

Zavarovalne družbe morajo po zakonu o nadzorstvu iz leta 1885. predložiti nadzornemu oblastvu zveznega sveta splošen pregled poslovanja (čl. 5.) z označbo točne vsote pozavarovanja. Po členu 6. se morata predložiti letni račun in bilanca. V Švici je imela država že od leta 1885. točen pregled v zavarovalstvu.

Nadzorna oblast je bila po čl. 12. zakona o nadzorstvu zavezana, da objavi vsako leto točen pregled o

poslovanju zavarovalnih družb. Ta obsežna poročila (Bericht des eidgenössischen Versicherungsamtes) uživajo med zavarovalnimi gospodarstveniki in pravniki odličnih sloves. Povsod so citirana kot najbolj vzorna poročila o zavarovalstvu. Dosedaj je izšlo že 53. poročilo, za leto 1938.

Statistika švicarskih zavarovalnic

V Švici je poslovalo v letu 1938. 77 zavarovalnih družb; med temi je šest inozemskih v likvidaciji; dokaz, da se švicarsko zasebno zavarovalstvo nacionalizira; od ostalih 71 družb se bavi 15 z življenjskim zavarovanjem, 48 s škodnim in nezgodnim zavarovanjem in 8 s pozavarovanjem. Švica je klasična dežela pozavarovanja in je poleg Nemčije in Anglije vodeča država v pozavarovalstvu. Med 71 poslujočimi zavarovalnimi družbami je 25 inozemskih zavarovalnic. Večina švicarskih zavarovalnic je organizirana v obliki delniških družb; velik del — 12 po številu — pa kot zavarovalne zadrugе.

Pregled v letu 1938. inkasiranih premij.

	v tisoč frankih
življenje	279.731
nezgoda	53.825
jamstvo	36.601
požar	23.248
transport	6.253
avtokasko	4.166
toča	3.735
živina	439
steklo	2.041
vodna škoda	2.299
vlom	3.294
kavcije	570
kredit	127
stroji	599
pravdni stroški	1.126
specialne zavarovalne vrste	1.260
skupaj	419.321

poračunano v našo valuto upoštevajo nižjo notranjo kupno moč švicarskega franka in ne ozirajo se na višjo kurzno vrednost se je

pobrabo v Švici v direktnem zavarovalnem poslu nad 4 milijarde dinarjev.

V oči pade ogromna višina premij za življenjska zavarovanja. Švica je dežela varčevanja in rentnikov! V naši kraljevini se je plačevalo v letu 1937. na življenjskih premijah za naše razmere gotovo lepa vsota, to je 148.289.000 — din. V Švici po kurzu 1 šv. fr. 10 din 2 milijardi 797.317.350 din. Velika vsota se plača tudi za nezgodna zavarovanja, kar ravno tako kaže na skrbnost švicarskega gospodarja za primer nezgode, ki povzroči bodisi smrt ali popolno ali delno invalidnost.

Ker šteje Švica nekaj čez 4 milijone prebivalcev, naša kraljevina pa 16 milijonov, plačuje Švica 80 krat več premij za življenjska zavarovanja nego Jugoslavija. V nobeni državi, ki jih tukaj primerjamo, niso upoštevane premije, ki jih kasirajo v posamezni državi humanitarne ustanove.

Sorazmerno majhen znesek plača Švica zasebnim zavarovalnicam za požarna zavarovanja (23 milijonov 248.618 —). Pri tem pa je treba poudariti, da obavlja požarni posel še 18 kantonalnih javnopravnih družb, ki poberejo na požarnih premijah isto vsoto (22 milijonov 522.331 —).

Posebej pa je treba omeniti te dejstvo:

Domače švicarske zavarovalnice so dobile v letu 1938. od skupne vsote 419.321.023 — šv. fr. kar 412 milijonov 810.343 šv. fr. premij, tedaj 98,04%, inozemske le 6 milijonov 510.680 —, tedaj samo 1,6%; nepobiten dokaz, da je švicarsko zavarovalstvo domalega v domačih rokah; delniške družbe so inkasirale 62%; zavarovalne zadrugе so inkasirale 38 odstotkov vseh premij in igrajo v švicarskem zavarovalstvu dokaj važno gospodarsko vlogo. Nov dokaz, da tudi v kapitalistični Švici imajo prostora za zavarovalne zadrugе, ki lepo uspevajo v družbi kapitalističnih delniških družb. (Konec prih.)

Jugoslovanska mornarica po prvem letu vojne

»Jugoslovanski Kurir« poroča na podlagi podatkov z dobro informirane strani, da je stanje jugoslovanske trgovinske mornarice po prvem letu vojne naslednje:

Kmalu po začetku vojne so bili prodani trije starejši parniki s skupno tonažo 29.783 brt. rg. ton. Zaradi normalnega plovbenega rizika se je potopil en parnik s 5581 brt, zaradi vojne pa štiri s skupno tonažo 20.430 brt. V prvem letu vojne je torej jugoslovanska trgovinska mornarica skupno izgubila 8 parnikov s skupno 50.213 bruto reg. tonami. Človeških izgub pri tem ni bilo.

Dne 30. avgusta je bilo v domačih pristaniščih v razpremi 13 parnikov s skupno 27.916 brt, v tujih pristaniščih pa istočasno 2 parnika s 5397 brt, skupno torej 15 parnikov s 33.313 brt.

Istega dne je bilo od vojskujočih se držav zaustavljenih v raznih pristaniščih 10 jugoslovanskih parnikov s skupno 21.488 brt. Od teh 10 parnikov, ki ne morejo odpotovati, je 7 praznih, 3 pa so natorjeni z blagom. Poleg teh parnikov, ki so jih zadržale tuje oblasti, pa je še 7 parnikov z 32.269 brt, ki ne morejo iz tujih luk.

Vsi ti parniki pripadajo dolgi plovbi. Skupno je torej vseh teh parnikov, ki so izgubljeni ali izven prometa 40 s 170.586 brt.

V začetku vojne je imela jugo-

slovanska trgovinska mornarica 93 parnikov velike plovbe s skupno tonažo 361.645 bruto reg. ton. Po enem letu je izven prometa iz raznih vzrokov 43% parnikov, po tonaži pa celo 48%.

Tudi v obalni plovbi je več parnikov razpremljenih, in sicer tako potniških ko tovornih. Seveda pa ti obalni parniki nimajo niti primeroma tega pomena ko parniki dolge plovbe. Kajti dolga plovba je važna panoga naše mednarodne trgovine, od katere dobivamo tudi devize.

Iz teh podatkov se jasno vidi, v kako težkem položaju je naše trgovinsko pomorstvo in kako brez vsake podlage so one prazne govornice, ki govore o velikih zaslužkih naših ladijskih lastnikov.

Dobave - licitacije

Direkcija drž. železnic, prometno-komercialni oddelek v Ljubljani sprejema do 21. septembra ponudbe za dobavo lesenih delov k podložkom za vagonе.

Artilerijsko tehnični zavod mornarice Lepetane sprejema do 30. septembra ponudbe za dobavo raznih čopičev in ščetk.

Komanda pomorskega arzenala v Tivatu sprejema do 25. septembra ponudbe za dobavo jadrenine, jadrenca, konopnene vrvi, lopat za premog, vozličkov za premog, cevi za odtakanje bencina, naprave za sušenje zraka, plute v ploščah,

Tako dober tek vzbuja

naravna Rogaška slatina, da so se po zgodovinskih podatkih prebivalci okolice za časa lakote v 30letni vojni izogibali, piti to vodo, ker jim je povzročila prevelik tek.

morskih gob ter kravje kože; 28. septembra mejor praška za kovino, praška in vate za čiščenje srebrnine, raznih spiralnih svetrov, pletenic iz bombaža, bombažnega stena, surovega bombaža, čistega in denaturiranega alkohola, kaljeve lužine, naftalina, salmijaka, lužilnega kamenja, laka, lepila, krede; 1. oktobra vijakov z maticami, bakrenih žebeljev, jeklene pločevine, vijakov, zakovic, elektrod; 2. oktobra neobrobjenih hrastovih desk, karbida, vijakov iz medi, žičnikov; 3. oktobra ogledal za reflektorje, impregniranih drogov, izolacijskega laka, vulkan-fibra, papirja, lepenke, vrvice, bakrene žice, bergman cevi, izolatorjev idr.; 4. oktobra sirkovih metel, lanene jadrenine, negašenega apna ter lesenih žebeljev.

Direkcija drž. rudnika v Kaknju sprejema do 23. septembra ponudbe za dobavo raznega električnega materiala, portland-cementa; 30. septembra portland-cementa, raznega električnega materiala; 7. oktobra portland-cementa in dne 14. oktobra portland-cementa.

Direkcija drž. rudnika Velenje sprejema do 23. septembra ponudbe za dobavo raznih strokovnih knjig, 2 dežnih plaščev, raznih vijakov, gnat, zakovic in podložnih ploščic, glinaste peči, mazilnega in pogonskega olja, mreže iz medeninate žice, obesnih verig, koka in lignita, orodnega jekla, svetlopisnega papirja; 30. septembra izolacije, žice, okroglega in kvadratnega železa, pisarniškega potrošnega materiala, jamskih akumulatorskih svetilk ter vijakov s 6-oglato glavo in matic.

Direkcija drž. rudnika Velenje sprejema do 23. septembra ponudbe za dobavo dežnih plaščev, azbestnih zaščitnih pokrival, zakovic in valjčkov za vozilke.

Štab mornarice kr. Jugoslavije v Zemunu sprejema do 23. septembra ponudbe za dobavo plinskega in gorilnega olja.

Hidrografski institut mornarice v Splitu sprejema do 24. septembra ponudbe za dobavo raznega litografskega materiala, tiskarskega papirja in risalnega materiala, kemikalij ter raznega fotografskega materiala.

2. Hidroplanska komanda v Divuljah sprejema do 24. septembra ponudbe za dobavo belega amerikan-platna.

Artilerijsko-tehnični zavod Lepetane sprejema do 27. septembra ponudbe za dobavo cinkovega belila, raznih barv, laka, firneža idr.; 29. septembra za dobavo raznega kabla in cevi; 1. oktobra žveplene kisline, sode, karbida, lepila in drugih kislin.

Mornarska izvidniška komanda v Šibeniku sprejema do 29. septembra ponudbe za dobavo metel, krp za čiščenje in bombaža, sode, smirkovega platna, steklenega papirja, stearinskih sveč, mila za pranje ter otravečev za noge; 20. septembra kompletnega transportnega dvigala, desk in gred, ploščatnega železa, hrastovih pragov, kompletne železne okretnice; 12. oktobra plošč iz pocinkane in bakrene pločevine.

Direkcija drž. rudnika v Kaknju sprejema do 30. septembra ponudbe za dobavo električnega materiala.

LICITACIJE

Dne 20. septembra bo pri Vojnosanitetskem zavodu v Zemunu licitacija za dobavo raznega sanitetnega materiala.

Dne 25. septembra bo pri Štabu sumadijske divizijske oblasti v Kragujevcu pismena licitacija za dobavo fižola, zdroba, riža, testenin, olja, sladkorja in masti in dne 26. septembra fižola, riža, testenin, zdroba, svinjske masti, olja, paprike, kisa, čaja, sladkorja ter kavinih konserv.

Dne 25. septembra bo pri Zavodu za izdelavo vojne opreme v Beogradu licitacija za dobavo raznega sukna in gotovih oblek.

Dne 26. oktobra bo pri mestnem poglavarstvu v Tuzli licitacija za dobavo vodomerov za mestni vodovod.

Dne 28. septembra bo pri komandi pomorskega arzenala v Tivatu ustna licitacija za dobavo svežega govejega mesa.

(Predmetni oglasi so v pisarni Zbornice za TOI v Ljubljani na vpogled.)

Že v 24 urah

barva, plesira in kemično snaži obleke, klobuke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovrtnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6. Šelenburgova ul. 8
Telefon št. 22-72.

Na domačem trgu s pšenico
se o normalnem poslovanju ne more več govoriti. Promet na novosadski borzi je minimalen in sklenjeno je bilo le nekaj vagonov za račun Prizada. Zasebniki pridejo le težko do blaga, ker je ponudba silno majhna, da se je moral Prizad poslužiti svoje pravice prisilnega odkupa, tako od proizvajalcev ko tudi trgovcev in mlinov. Vsi mlini, katerih zaloge so večje, kakor pa znaša njih 15 dnevna potreba, morajo Prizadu prodati žito. Povpraševanje iz notranjosti države je zelo veliko, zlasti iz Slovenije. Mlini v Sloveniji deloma stoje, ker nimajo zadosti pšenice. Zelo veliko pa je tudi povpraševanje iz Dalmacije. Izdajanje dovolil za prevoz pšenice in žit v druge kraje je začasno ustavljeno.

Izvoz lesa iz Romunije

Po najnovjših statističnih podatkih je izvoz lesa iz Romunije zelo nazadovol. Eden vzrok je v velikem pomanjkanju delovne sile, ki je nastalo zaradi mobilizacije. Prevozne težkoče so nadalje prisilile mnoge države, da si najdejo nove trge za nakup lesa. V prvi polovici letošnjega leta je znašal romunski lesni izvoz samo še 300.000 ton proti 450.273 tonam v istem času lani. Največ romunskega lesa je šlo v Palestino, ki je sama prevzela 62.692 ton romunskega lesa, dočim ga je pred enim letom samo 36.537 ton. Tudi izvoz v Egipt se je povečal od 24.328 na 58.060 ton. Nasprotno pa je padel izvoz v Nemčijo od 107.910 na 27.083 ton. Izvoz v Levanto je narastel predvsem zaradi potreb angleške vojske.

Zaposlitev v Nemčiji

Berlinski statistični urad je objavil podatke o poklicni zaposlitvi ljudi v Nemčiji (brez Poljske) v letu 1939. Statistika se nanaša na 78 milijonov ljudi, od katerih je bilo zaposlenih v industriji in obrtu 31,5 milijona. V kmetijstvu in gozdarstvu 14,9, v trgovini in prometu 12, v gospodinjskih poslih pa 1,6 milijona ljudi. Samostojnih oseb brez poklica (rentierjev, upokojenecv itd.) je bilo 10,4 milijona.

Agrarne cene v Italiji

Italijanska vlada je določila cene, po katerih bodo prevzemala državne in poldržavne ustanove žito. V primeri z lani so te cene zvišane za pšenico za 15%, za koruzo za 20 in za riž za 30%. Stroške zaradi teh povečanih izdatkov v višini ene milijarde lir prevzame italijanska država.

Angleško-turški trgovinski odnošaji

V Ankari so se uspešno zaključila pogajanja med zastopniki turške vlade ter trgovinsko delegacijo Vel. Britanije. Pričakuje se, da bo po tem sporazumu trgovina med obema državama narasla. Anglija bo brez zastoja dobavljala Turčiji njena naročila, tako manufakturno blago, pnevmatiko, jutne vreče, kupovala pa bo tobak, orehe, suho grozdje, fige in oljčno olje.

Konkurzi - poravnave

Ustavlja se poravnalo postopanje glede premoženja posestnika in mizarskega mojstra Mateja Mišiča v Novi vasi.

Prepoved izdelovanja kavčukastih predmetov

Trgovinski minister je v sporazumu z banom Hrvatske na podlagi uredbe o kontroli zaloga blaga izdal odlok:

1. da se prepove uporaba kavčuka (gume) za izdelavo a) vseh vrst kavčukaste obutve ko tudi posebnih škornjev za opravljanje del v vodi (v prejšnji prepovedi izdelava teh ni bila prepovedana), b) vseh delov za obutev, c) zunanjih in notranjih pnevmatik za avtomobilska kolesa, d) predmetov za ovijanje starih gum na avtomobilskih kolesih za vse one vrste avto-gum, ki se ne morejo izdelovati na podlagi dovoljenja, predpisanega v točki 2. pod b).

2. Izjemno od te prednje prepovedi in sklepa z dne 7. avgusta pa se dovoljuje uporaba gume za izdelavo: a) posebnih kavčukastih škornjev in sicer za vrste in količine, ki jih s svojim odlokom dovoli ministrstvo za trgovino in industrijo, b) zunanjih in notranjih pnevmatik za avto-kolesa za vse vrste tovornih avtomobilov, avtobusov in avtomobilov v službi vojske in za javne potrebe in katerih izdelavo dovoli trg. ministrstvo, c) one vrste kavčukastih plošč, ki so potrebne za izdelovanje strojev, aparatov, tehničnih in medicinskih instrumentov ali ki spadajo v njih sestavo.

3. Prepoved uporabe kavčuka (gume) stopi v veljavo za predmete iz točke 1. pod a) v 3 dneh, pod b) in d) v 2 dneh in pod c) v 10 dneh. Vsi ti roki se štejejo od objave v »Službenih novinah«.

4. Tvrdatke, ki hočejo dobiti dovolitev za uporabo kavčuka za izdelavo pnevmatike za avtomobile, navedene v točki 2. pod b), morajo v 3 dneh neposredno poslati prošnjo ministrstvu za trgovino in industrijo. Če tega dovoljenja v 15 dneh ne dobe, morajo ustaviti delo.

5. Ustavitev dela se mora ugotoviti z zapisnikom krajevnih upravnih oblasti, v zapisnik pa se morajo zapisati vse ugotovljene količine izdelanih predmetov (zlasti prodanih in neprodanih) ko tudi najdenih količin surovin.

Za kršitev teh predpisov so predvidene kazni po čl. 5. uredbe o kontroli zaloga.

Če bo res ta uredba v kratkem objavljena, bo za mnoge, ki ne žive v Beogradu, tehnično sploh nemogoče, da pravočasno vložijo prošnjo za dovolitev. Pa tudi sicer prav zelo dvomimo, da bo ta uredba koristila.

Beograjski jesenski velesejem zaključen

Tudi letos je dokazal beograjski velesejem svojo stanovitnost. Čeprav je bil letošnji velesejem v času, ko besni nad velikim delom Evrope vojna, ki je vznemirila vse gospodarsko življenje kontinenta, je vendar ostal beograjski jesenski velesejem na višini in tudi to pot izvršil svojo misijo.

Nekateri so se bali, da bo vojna ustavila gospodarsko življenje in onemogočila mnoge posle, ki so v mirnem času potekali normalno. Izkazalo pa se je, da se gospodarsko življenje ne da zadržati, temveč da se zaradi spremenjenih razmer samo na drug način izraža. Beograjski velesejem se je znal tej resnici prilagoditi. Zato je tudi doživel uspeh.

10 dni trajanja 4. jesenskega beograjskega velesejma v dnevih od 6. do 16. septembra, je deset dni polnega uspeha. Smatramo za potrebno, da ob zaključku velesejma še enkrat naglasimo, kar je bilo v naših listih že poudarjeno: po številu razstavljalcev, po udeležbi tujih držav, kakor tudi

po obisku in doseženih kupčijah, je prekosl letošnji velesejem vsa pričakovanja.

Otvorjen v navzočnosti odposlanca Nj. Vel. kralja, članov vlade in drugih zastopnikov ter velikega števila gospodarskih ljudi iz vse države, je videl beograjski velesejem med svojimi obiskovalci predsednika vlade Dragišo Cvetkovića, skoraj vse člane vlade, tuje diplomatske zastopnike, a tudi mnoge druge obiskovalce, zlasti pa tudi kmetovalce, dijake in obiskovalce iz vseh slojev prebivalstva.

Po izjavah, ki so se mogle dobiti od razstavljalcev, so ti z doseženimi kupčijskimi uspehi popolnoma zadovoljni. Letos je bilo na velesejmu sklenjenih znatno več kupčij ko druga leta. To je dokaz, da je beograjski velesejem pravilno razumel razmere v svetu in svojo nalogo ter prihranil svojim obiskovalcem riziko potovanja v tujino zaradi izbire in nakupa blaga. Beograjski velesejem je postal veliko tržišče od vojne obvarovanega dela kontinenta.

Trgovinski register

Vpisala se je naslednja firma:
Inž. Vinko Čop, Ljubljana. Obratni predmet: Trgovina s sanitarnimi, higienskimi in tehničnimi potrebščinami, instrumenti in aparati za zdravstvene in znanstvene zavode in industrijo, kolikor ne spadajo izključno v lekarniško in drogerijsko stroko na drobno.

Vpisale so se izpremembe in podatki pri naslednjih firmah:

Jugoslovanske tekstilne tvornice Mautner d. d., Ljubljana. Izbrise se prokurist Josip Fischer.

Ljubljanska kreditna banka v

Ljubljani. Izbrise se član upravnega sveta Alojzij Vodnik.

Tovarna metla, družba z o. z. v Ljubljani. Družba se je razdružila in prešla v likvidacijo. Likvidator: dosedanji poslovodja Jernej Jelenič, industrialec v Ljubljani.

Zadružna gospodarska banka v Ljubljani. Vpiše se imenovanje že vpisanega prokurista dr. Vlada Valenčiča za podravatelja s prokuro. Vpišeta se upravna svetnika Ignac Vok, trgovec in posestnik v Ljubljani ter Vinko Kožuh, nadzornik Jugoslovanske tiskarne in knjigarne v Ljubljani.

Prodaje

Dne 7. oktobra bo pri ekonom. oddelku direktije drž. železnic v Beogradu in pri oblastnih železniških direktijah v Zagrebu, Ljubljani in Sarajevu javna ofertna licitacija za prodajo ca 400.000 kg starega železa.

Dne 7. oktobra bo pri Upravi zavoda za izdelavo vojne opreme v Beogradu pismena licitacija za prodajo raznih starih odpadkov.

Dne 14. oktobra bo pri Vardarskem žandarmerijskem polku v Skoplju licitacija za prodajo raznih odpadkov od bombaža, volne, usnja, železa, medi, pločevine idr.

Doma in po svetu

Dr. Maček je nalahno obolel in do nadaljnjega ne sprejema obiskov.

Naša zaslužna Družba sv. Cirila in Metoda je imela v nedeljo svojo glavno skupščino, ki jo je otvoril prvomestnik inž. Janko Mačkovešek. Po pozdravu številnih delegatov iz vse Slovenije in po pozdravu kralju je podal lepo in bodrilno predsedniško poročilo. V njem je zlasti poudaril, da je naš narod preživljal že težje čase in vendar je naš narod ostal. Po pozdravu dr. Ravnikarja ter drugih zastopnikov je podal obsežno tajniško poročilo ravnatelj Mirko Gruđen. CMD šteje danes 136 delavnih podjetij. Prihodnjo nedeljo otvori CMD novo šolo pri Sv. Treh Kraljih. CMD podpira obmejne šole s knjigami in božničnicami ter na druge načine. Obdarovala je učence 134 šol z darili v vrednosti 143.592 din. Blagajnik Avgust Ludvik je navedel, da je imela družba 766.422 din dohodkov in 725.521 din izdatkov. Znova je bil izvoljen stari odbor za zaslužnim predsednikom inž. Mačkoveškom na čelu. V nadzorstvo pa je bil izvoljen tudi naš tovariš Anton Verbič.

Za predsednika Kmetijske zbornice v Ljubljani je bil znova izvoljen bivši poslanec Martin Steblovnik, za podpredsednika pa Janez Štrcin in Ivan Potočnik. Po odobritvi obsežnega referata gl. tajnika dr. Lavriča je plenum zbornice sprejel posebno spomenico, v kateri zahteva med drugim: večje upoštevanje kmet. zbornice, odločne ukrepe proti verižništvu, ustanovitev posebnega prehranjevalnega odseka pri banki upravi. Kmetijski stan ni kriv druginje. Najprej se mora zavezati dvig cen onih predmetov, ki jih kmet kupuje, potem se smejo šele določiti maksimalne cene za kmetijske pridelke. Pri javnih delih naj bo Slovenija pravično upoštevana. Končno se zahteva trošarine prost cement za zgradnjo kmetijskih gospodarskih stavb.

Po zagrebških vesteh se bo ustanovil stalni aprovizacijski odbor za vso državo, ki bi zlasti skrbel za zadostne količine moke, kruha, krompirja in še nekaj za prehrano prebivalstva najvažnejših živil. Za začetek bi dala država temu odboru 100 milijonov din kapitala, od česar bi odpadlo na banovino Hrvatsko 29,5 milijona din. Menda je drž. prispevek edini vzrok, da se bo ustanovil aprovizacijski odbor za vso državo in ne le posebej za Hrvatsko.

Iz Beograda se opozarjajo lastniki stabilnih motorjev, da rok, ko ne bodo smeli več uporabljati bencina in nafte, ne bo podaljšan čez 1. oktober. Do 1. oktobra se morajo zato urediti vsa vprašanja, ki so v zvezi s prehodom na uporabljanje domačih pogonskih goriv.

Ravnatelj agencije »Avala« Djordje Perić je odpotoval na povabilo nemškega poročevalskega urada (DNB) v Berlin, kjer bo gost urada.

V Zagrebu je umrl odvetnik dr. Posilović, ki se je mnogo udeleževal tudi v gospodarskem življenju. Bil je predsednik nadzorstvenega sveta Narodne banke ter prvi podpredsednik Prve hrvatske štedionice ter član upravnih svetov mnogih delniških družb.

Zobarska šola je bila otvorjena v nedeljo v Ljubljani. Šola je edina te vrste v naši državi in na vsem Balkanu. V šolo se je prijavilo 30 kandidatov.

Na grofa Bombellesa so bili izvršeni iz zasede v bližini Mirogoja v Zagrebu trije napadi, ko se je vozil v avtomobilu. Neznani napadalcii so streljali na avto in ga tudi ponovno zadeli. Grof pa k sreči ni bil zadet. Kdo so bili napadalcii, se ne ve, gotovo je le to, da neki temni tipi. Lepe razmere...

Na zagrebškem letališču so v nedeljo slovesno krstili 16 novih jadrarnih letal.

Kolesarsko dirko okoli Hrvatske so organizirali v Zagrebu kot odgovor na uspelo kolesarsko dirko okoli Srbije. Hoteli so Srbe ceo nadkriliti in so zato povabili na dirko Madžare, Italijane in Nemce, ki pa so odgovorili, da ne morejo priti. Ta dirka je tipičen primer za naše razmere, ko postaja najprimitivnejši lokalni sovinitizem višek političnega ideala.

Trgovec Franc Schnabel v Ljubljani je bil obsojen na prisilno bivanje in prisilno delo za tri mesece v vasi Koprivnik na Kočevskem. Obsojen je bil, ker da ni hotel niti svojim stalnim odjemalcem prodajati moke, čeprav je imel moko. Policija mu je zaplenila vagon moke.

Tovarna vagonov v Slavnskem Brodu je polno zaposlena, ter dobiva vedno nova naročila. Železniško ministrstvo si je zagotovilo

kredit 54 milijonov din. Za ta denar je naročilo lokomotive, ko bodo te izdelane, bo začela tovarna izdelovati 250 vagonov.

Za povečanje tobačne tvornice v Travniku je bil dovoljen kredit 4,5 milijona dinarjev.

Prosvedni oddelek banske uprave v Zagrebu je uvedel za učiteljska numerus clausus. Prihodnje leto bo smelo vseh 11 učiteljskih na Hrvatskem sprejeti v prvi razred samo 325 učencev in 150 učenk.

»Zagorka« d. d. za gradbeno industrijo v Zagrebu je znižala svojo delniško glavnicu od 10 na 7 milijonov din.

V Beogradu se je ustanovila nova premogopna družba »Seona« z delniško glavnicu 2 milijona din. Ustanovna skupščina je bila v prostorih podružnice Jugobanke.

Bolgarsko sobranje je odobrilo kredit v višini 400 milijonov levov za popolno avtomatizacijo telefonske postaje v Sofiji in glavnih podeželskih mestih.

Turška vlada je sklenila, da izvede ljudsko štetje.

Madžarski listi pišejo, da so nastale v priključni Transilvaniji velike težave zaradi prehrane prebivalstva, ker so Romuni pred izpraznitvijo krajev odpeljali vse zaloge.

Avstralski ministrski predsednik je izjavil, da bodo do konca septembra otvorili v Avstraliji še 7 novih letalskih šol.

Druga velika ameriška 45.000 tonska vojna ladja je bila spuščena v morje. Dobil je ime »New Jersey«. Mornariški minister Knox, ki se je udeležil svečanosti, je izjavil, da se te ladje grade v obrambo človeških pravic.

Izvršni odbor indijskega nacionalističnega gibanja je na predlog Gandija sklenil, da zaenkrat ne bo proglašil civilne nepokorščine, ker noče povzročiti Vel. Britaniji sedaj, ko preživlja najtežje dneve, novih težav. (V Evropi pač ne bi bila takšna plemenita resolucija mogoča. V Evropi bi dejali, sedaj je ravno pravi čas, da se izkoristijo stiske nasprotnika. Evropa bo menda res izgubila svoj kulturni primat.)

Veliko 500 kil težko nemško bombo pred katedralo sv. Pavla, ki ni eksplodirala, je pet vojakov pod poveljstvom kanadskega oficirja Davisa z vso previdnostjo prepeljalo na neko močvirje ter so jo tam razstrelili.

Zunanja trgovina

Uprava romunskega drž. monopola je pooblašena, da izvzi v Jugoslavijo 50.000 ton kamene soli, v nadomestilo pa bo uvozila iz Jugoslavije cigaretni papir.

Madžarske državne železnice so znižale potniško in blagovno tarifo, ker se je s priključitvijo Transilvanije železniška mreža znatno povečala.

V Kölnu je bil otvorjen v nedeljo jesenski velesejem. Drž. podtajnik dr. Landfried je v svojem otvoritvenem govoru zlasti naglasil, da otvoritev velesejma najbolj učinkovito demantira angleške vesti, da je angleško letalstvo razbilo vsa industrijska središča v zapadni Nemčiji.

Trgovinska pogajanja so se začela v Buenos Airesu med Španijo in Argentino. Španija želi nakupiti 150.000 ton koruze ter velike količine bombaža, Argentini pa bi dobavila večje množine rud in kovin.

Železniška konvencija je bila podpisana med Sovjetsko Rusijo in Finsko. Uvede se direktni železniški promet za potnike in za blago ter tranzitni promet skozi švedsko in Sovjetsko Rusijo skozi Finsko.

Reprezentančna zbornica v Washingtonu je odobrila zakonski načrt, ki daje federalni banki za izvoz in uvoz pravico, da sme odobriti južnoameriškim državam nove kredite v višini do 500 milijonov dolarjev.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce

da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga!

Za čunjanje pravice zavarovancev do pokojnine je potrebno, da so zavarovani prispevki dejansko plačani!

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuščajo odlašanja.

Koliko trgovcev gre na letni dopust in odmor?!

1-2%,!! Vsi drugi pa se mučijo in delajo brez ozira na zdravje!

Zato vsaj doma pijte

RADENSKI ZDRAVILNI VRELEC

Ustega z rdečimi srči.

našo najboljšo prirodno mineralno vodo. Zdravje in užitek!